

OKULÖNCESİ EĞİTİMİNDE HIGH/SCOPE PROGRAM KALİTE BELİRLEMESİ (PKB)

Yrd. Doç. Dr. Leyla FETİHİ*

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, High/Scope Program Kalite Belirlemesi (PKB)- okulöncesi versiyonu adlı aracı Türkçeye kazandırmak ve PKB aracını kullanarak çeşitli okulöncesi eğitim kurumlarında uygulamalar yapmaktır.

High/Scope Okulöncesi Eğitimi Programı Nedir?

High/Scope. Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilmiş olan bir okulöncesi eğitimi programıdır. Michigan eyaletinde 1970 yılında "High/Scope Eğitim Araştırma Vakfı" adıyla kurulan vakıf, programla ilgili çalışmaları yürütmek ve programı yaygınlaştırmak amacındadır. Vakfın kurucusu Dr. David Weikart' dır. Halen vakfın başkanlığı Dr. Arthur W. Stellar tarafından yürütülmektedir. Programı deneme, geliştirme ve tanıtımını yapma amaçlı bir laboratuvar anaokulu vardır. High/Scope teori ve uygulamayı birleştiren bir eğitim sistemidir.

High/Scope programının amacı, gelişimsel olarak tutarlı bir eğitim sağlamaktır. Program aktif öğrenme prensibine dayanır (Hohmann, Banet ve Weikart, 1979 s.1).

High/Scope programına göre düzenlenmiş bir sınıf çeşitli etkinlik köşelerine bölünmüştür; evcilik, blok, sessiz, sanat köşesi gibi. Bu köşeler, çocukların ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda yıl boyunca artırılıp, değiştirilebilir.

Program, çocukların tüm gelişim alanlarını, bütünsel gelişimlerini hedefler (sosyal, bilişsel, fiziksel, duygusal gelişim). Bu amaçla yetişkinlerin kendi aralarında düzenli olarak takım çalışmasıyla iletişim halinde olmaları önemlidir.

High/Scope programında, çocukların düzene ihtiyaçları olduğuna inanılır. Çocuklara tutarlı bir günlük program sağlanır. Program, bir günü çeşitli etkinlik zamanlarına böler; Planlama zamanı, çalışma zamanı, toplanma zamanı, hatırlama zamanı, küçük grup zamanı. Çember zamanı ve bahçe zamanı, Programda planlama, çalışma ve hatırlama zamanları planla- I yap-hatırla sırası olarak adlandırılır. Bu zamanlar birbiri ardınca gelir. Çocukların plan yapması, planlarını gerçekleştirmeleri, yaptıklarını hatırlayıp, düşünmeleri, etkinliklerini paylaşmaları, küçük-grup ve büyük-grup etkinliklerine katılmaları, kahvaltı etmeleri ya da I yemek yemeleri, sınıfı toplamaları ve bahçede oynamaları için tutarlı zamanlar vardır. Tutarlı

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Eğitimi Ana bilim Dalı Öğretim Üyesi

bir günlük program, çocukların kontrol duygularını geliştirir, çocuklar ne olacağını tahmin edebilirler.

Programda gün boyunca etkin (aktif) öğrenme prensibinin yanı sıra yetişkin desteği uygulanır. Yetişkinler çocukları bir arkadaş gibi görerek, gün boyunca onlarla oynar, onları destekler ve onlarla beraber öğrenmek için fırsatlar yaratırlar (Hohmann ve VVeikart, 1995 s.35). Yetişkinler çocuklarla kontrolü paylaşırlar, çocukların güçlü yanlarına odaklaşırlar, çocuklarla samimi ilişkiler kurarlar, çocukların oyunlarını desteklerler, yaşanan çatışmalarda problem çözme yaklaşımı uygularlar.

Çocukların gelişiminde rol oynayan önemli unsurlardan biri de velilerdir. Velileri çocukların gelişimlerinden haberdar etmek, program ve etkinlikler ile ilgili bilgi verip, katılımlarını sağlamak önemlidir.

High/Scope programı ile çocukta problem çözme yeteneği, yaratıcılık, girişimcilik, bağımsızlık gelişir. Kendine güven ve yeni şeyleri deneme isteği artar. Bu programda sorumluluk ve kontrol duygusu pekiştirilmektedir. Çocukların duygusal zekâları olumlu yönde etkilenir.

High/Scope Program Kalite Belirlemesi (PKB) Aracı Nedir?

Program Kalite Belirlemesi-okul öncesi versiyonu aracı (PKB). 1998 yılında High/Scope Eğitim Araştırma Vakfı tarafından geliştirilmiş bir araçtır.

High/Scope Program Kalite Belirlemesi-okul öncesi versiyonu (PKB), personel eğitimi ihtiyacının belirlenmesi ve erken çocukluk dönemi programlarının kalitesinin değerlendirilmesi için kullanılan bir ölçme aracıdır. Araç, sadece High/Scope programını uygulayan yuvalarda değil, bütün yuvalarda öğretmen, yönetici, veli ve araştırmacılar tarafından kullanılabilir, öğrenme ortamı, günlük program, yetişkin-çocuk ilişkisi, program planlama ve ölçümü, ana-baba katılımı ve aile hizmetleri, personel nitelikleri ve personel gelişimi, program yönetimi konularında bir programın etkinliğini objektif olarak belirler (Neill, 1999 s.1).

METOD

Örneklem

Program Kalite Belirlemesi (PKB) aracını uygulamak amacıyla, 4 tane Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı özel anaokulu, 5 tane Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ne (SHÇEK) bağlı özel çocuk yuvası, 3 tane üniversite yuvası, 3 tane Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Kız Meslek Lisesi (KML) yuvası, 1 tane MEB'e bağlı resmi anasınıfı olmak üzere toplam 16 tane okula gidilmiştir.

Ölçüm Aleti

PKB kullanma kitapçığı ve PKB ölçüm formu incelendiğinde, PKB aracının aşağıda sözü edilen alanlarda gözlenmekte olan bir programın etkinliğini ve kalitesini tarafsız olarak belirlediği görülmektedir.

1. Öğrenme ortamı: Güvenli ve sağlıklı öğrenme ortamı, etkinlik köşeleri, etkinlik köşelerinin konumu, bahçenin özellikleri, materyaller, materyallerin etiketlenmesi ve düzenlenmesi, materyal sayısı ve nitelikleri, çocukların etkinlikleri konularını içeren 9 maddeden oluşur.
2. Günlük program: Sabit günlük plan, Günlük planın bölümleri, planlama zamanı, çalışma zamanı, hatırlama zamanı, küçük grup zamanı, büyük grup zamanı ve temizlik zamanı, kahvaltı ya da yemek zamanında etkileşim, açık hava (bahçe) zamanı, aslı olan günlük plan ile uygulanan günlük planı karşılaştırma ile ilgilidir. Bu bölümde 12 madde vardır.
3. Yetişkin-çocuk ilişkisi: Çocukların temel fiziksel ihtiyaçlarını karşılama, çocukların evden ayrılmasına yaklaşım, çocuklara sıcak ve ilgili atmosfer sağlama, çocuklarla iletişimi teşvik etme ve destekleme, yetişkinlerin oyuna katılması, çocukların girişimlerini teşvik etme, çocuklara keşfetme fırsatları sunma, çocukların çabalarını teşvik etme. çocukların birbirleriyle etkileşimini teşvik, çocuğun problem çözmesi, çocukların anlaşmazlıkları çözmeyi öğrenmeleri ile ilgili 12 madde vardır.
4. Program planlama ve ölçümü: belirli bir eğitim modeli ya da yaklaşımı kullanma, personelin takım halinde çalışması, çocuklar ve aileleriyle ilgili kayıt tutma, personelin çocuklarla ilgili düzenli gözlem notları tutması, sağlıklı bir çocuk gözlem ölçüm aracı kullanımı ile ilgili 5 maddeden oluşur.
5. Ana-baba katılımı ve aile hizmetleri: ana-babalara programa katılım olanakları sağlama, program politikalarını belirlemede ana-babaların söz sahibi olması, ana- babaların çocukların etkinliklerine katılımı, ailelerle program ve çocukların gelişimi ile ilgili bilgileri paylaşma, personel-aile etkileşimi, öğrenmeyi evde geliştirme yollarıyla ilgili ana-babaları bilgilendirme, ana-baba ile resmi görüşmeler ve ev-ziyaretleri, gerektiğinde özel eğitim hizmeti sağlama konularıyla ilgili 10 madde vardır.
6. Personel nitelikleri ve personel gelişimi: Program yöneticisinin eğitimi, program yöneticisinin deneyimi, eğitici kadronun eğitimi, öğretmenlerin deneyimi, personelin mesleki gelişimi, düzenli hizmet-içi eğitimler, yardımcı kadronun eğitimini kapsayan 14 maddeden oluşur.

7. Program yönetimi: Yetişkin başına düşen çocuk sayısı, eğitici kadronun sürekliliği, aileler, çocuklar ve personelle ilgili bilgilerin gizli tutulması, uygun sınıf ortamını sağlamak için yeterli fonun olması, uygun personeli çalıştırmak için fonun olması, personel gelişimi ve ebeveyn katılımı için yeterli fonun olması konularında 10 madde vardır.

Araç toplam olarak 72 maddeden oluşur, tik üç bölüm (1., 2. ve 3. bölümler) yani öğrenme ortamı, günlük program, yetişkin-çocuk ilişkisi bölümleri gözlem yapılarak doldurulur. Dördüncü bölüm olan program planlama ve ölçümü ile S. bölüm olan ana-baba katılımı ve aile hizmetleri bölümleri sınıfın esas öğretmeni (baş öğretmen) ile yapılan mülakat sırasında doldurulur. Altıncı bölüm olan personel nitelikleri ve personel gelişimi ve 7. bölüm olan program yönetimi bölümleri de yönetici ile yapılan mülakat yoluyla doldurulur.

Neill (1999 s. 2-3), PKB'nin kullanımındaki basamakları şöyle özetlemektedir; PKB' nin kullanımında birinci adım, not tutmadır. Gidilen bir yuvada önce, her madde ile ilgili o sayfanın altında boş bırakılan yere madde ile ilgili notlar alınır. Tutulan notlar, maddelerin altında bulunan "destekleyen kanıtlar/anekdotlar" kısmına yazılır. Maddeler hemen puanlanmaz. Öncelikle o madde ile ilgili yuvada görülenlerle ilgili not tutulur. Daha sonra tutulan notlar kullanılarak o maddeye hangi puanın uygun olabileceği düşünülür.

İncelenen maddeye göre, tutulan notlar, yuvadaki materyal listesi ya da kısa notlar, çocukların veya yetişkinlerin söyledikleri sözler olabilir. Bu notlar hem puanlama için gereklidir hem de daha sonra yapılabilecek eğitim ve geliştirme programlarında kullanılabilir.

Tutulan notlar belirli, açık, tarafsız ve gerçekçi olmalıdır. "Hoş", "yetersiz", "güzel" gibi yorumlar katılmamalıdır. Bir madde için tutulan notlar, başka maddeler için de kullanılabilir.

İkinci adım, ilgili tanım gruplarının altını çizmektir. PKB'yi doldururken ikinci adım, maddelerin altında bulunan her tanım grubunu dikkatle okumak ve tutulan notlarla benzer olan tanım grubu cümlesinin altını çizmektir. Her maddenin altında I, 3 ve 5 puanları için tanım grupları vardır. Tanımlar, bu sayıların altında ve üç sütun halinde yazılmışlardır.

Üçüncü adım, puan seçmektir. Her madde için, kalite seviyesi düşük seviyeden (1), yüksek seviyeye (5) doğru olan beşli bir değerlendirme ölçütü kullanılmıştır, örnekler 1., 3., ve 5. değerlendirmeler için sağlanmıştır, 2 ve 4 puanları sonuçları belirlemede değerlendirme yapan kişiye ek bir esneklik sağlar. Eğer Pin altındaki tüm bilgiler gözlemlendiyse 1, eğer 3'ün altındaki tüm bilgiler gözlemlendiyse 3, eğer 5'in altındaki tüm bilgiler gözlemlendiyse 5 sayısı daire içine alınarak işaretlenir.

Eğer Pin altındaki tanımın hepsi gözlemlendiyse ve 3 sayısının altında bulunan tanımdaki özelliklerden sadece bazıları gözlemlendiyse o zaman 2 sayısı işaretlenir. Eğer 3'ün altındaki tanımın hepsi gözlemlendi ve 5'in altındaki özelliklerden sadece bazıları gözlemlendiyse o zaman 4 sayısı işaretlenir.

Her madde için sadece bir puan işaretlenir.

PKB'de 1., 2. ve 3. bölüm gözlem yapılarak doldurulacak maddelerden oluşur. pKB'nin 4., 5., 6. ve 7. bölümü mülakatı içerir. Mülakat maddelerini de puanlarken yukarıda sözü edilen üç adım izlenir.

PKB'nin en sonunda bir özet sayfası vardır. Bu sayfa o yuvanın aldığı puanları genel olarak özetlemektedir.

PKB'yi kullanarak değerlendirmeyi yapanların, değerlendirmelerini tamamlamadan önce en az bir günü programı gözden geçirmeye ayırmaları önerilir. Yarım günü sınıfta gözlem yapmaya (bölüm 1, 2 ve 3) ve diğer yarım günü de görüşmelerin yapılmasına ayırmak yararlı olacaktır (bölüm 4, 5, 6 ve 7). Eğer bir merkezde birden çok sınıf değerlendirilecekse, değerlendirilen her sınıfta yarım gün gözlem yapılmalı (bölüm 1, 2 ve 3) ve her sınıfın baş öğretmeni ile görüşülmelidir (bölüm 4 ve 5). Eğer o merkezdeki tüm sınıflar için aynı bilgiler geçerliyse, yönetici ile bir kere görüşmek yeterlidir (bölüm 6 ve 7).

PKB' den elde edilen sonuçlar, yöneticilerle, çalışanlarla, ana-babalarla, sponsorlarla, bu alanda çalışan araştırmacılarla, erken çocukluk dönemi uygulayıcılarıyla paylaşılabilir. PKB ana-babalara, çocukla evde kurulacak ilişkiyi ve yuvadaki program uygulamalarını açıklamak için oldukça etkili bir araçtır. PKB' nin sonuçları araştırmacılara kolaylıkla iletilebilir.

PKB hem hizmet-içi hem de hizmet-öncesi eğitim için kullanılabilir. Bu araç, kalitenin bütün parçalarının akılcı bir resmini öğrencilere sağlamak için kullanılabilir. Her maddedeki detaylı örnekler, programlarda en iyi uygulamaların neye benzediği ile ilgili somut örnekleri öğrencilere sunar.

PKB, gözlem ve geri-bildirim yolu ile destek sağlamak için mükemmel bir kaynaktır. PKB, çocukların gelişimi ile program kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemek ve çeşitli yuvalardaki kaliteyi karşılaştırmak için bir araştırma aracı olarak kullanılabilir.

Detaylı örneklerinden ve yalın dilinden dolayı PKB, bireylere ve kurumlara en iyi uygulamaların veya gelişimsel açıdan uygun uygulamanın ne demek olduğunu anlatmak için kullanılabilir.

Bu çalışmada PKB aracı, araştırma projesi grubunu oluşturan öğrenciler ve proje grubu sorumlusu öğretim elemanı ile birlikte üç ay süren zorlu bir çaba sonucu Türkçeye çevrilmiştir. Çevrilen maddelerin ifade ediliş biçimleri defalarca kontrol edilmiş ve proje grubunun dışında bir kişiye de okutularak tekrar kontrol ettirilmiştir. Maddeler sadece Türkçeye çevrilmemiş aynı zamanda okulöncesi eğitim sistemimizin özelliklerine de uyarlanmaya çalışılmıştır.

Uygulama

Bu çalışmada, gözlem yapılacak okullara önceden randevu alınarak gidilmiştir. Okullara gidildiğinde, ilk önce okul genel olarak gözlemlenmiş, daha sonra sınıf gözlemi, öğretmen mülakatı ve yönetici mülakatı gerçekleştirilmiştir. Sorulara verilen cevaplar hemen not edilmiş, puanlama işlemi ise mülakat ve gözlem süreçleri bittikten sonra yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Okullardan alınan genel sonuçlar

PKB BOYUTLARI	Okul 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Öğrenme Ortamı	35	35	35	36	35	42	33	37	36	39	40	19	29	20	21	30
Günlük program	37	50	54	56	46	46	49	56	44	52	54	28	33	41	38	43
Yetişkin-çocuk ilişkisi	51	46	55	52	43	42	51	49	50	49	54	42	42	52	46	45
Program planlama-ölçümü	25	14	21	21	23	23	23	24	15	19	20	14	20	17	12	21
Ana-baba katılımı-aile hizmetleri	31	34	30	21	42	39	30	35	39	36	40	30	32	26	31	33
Personel niteliği ve gelişimi	64	47	64	61	59	66	61	68	64	62	65	50	58	41	53	54
Program Yönelimi	42	34	43	33	37	48	36	27	41	40	36	26	28	30	28	48
TOPLAM PKB notu	285	260	302	280	285	306	283	296	289	297	309	209	242	227	229	274
Ortalama PKB notu	4,07	3,61	4,25	3,94	4,01	4,31	3,98	4,16	4,07	4,18	4,35	294,5	3,45	3,19	3,27	,186

Tablo 1'de görüldüğü gibi, bu çalışmada toplam olarak 16 okulda araştırma yapılmıştır. Tablo okullardan çıkan sonuçları genel olarak özetlemektedir.

Tablo 2: SHÇEK'e bağlı çocuk yuvalarının sonuçları

PKB BOYUTLARI	Okul 1	Okul 2	Okul 3	Okul 4	Okul 5
Öğrenme ortamı	35	42	33	37	30
Günlük program	46	46	49	56	43
Yetişkin-çocuk ilişkisi	43	42	51	49	45
Program planlama-ölçümü	23	23	23	24	21
Ana-baba katılımı-aile hizmetleri	42	39	30	35	33
Personel niteliği ve gelişimi	59	66	61	68	54
Program yönetimi	37	48	36	27	48
Toplam PKB notu	285	306	283	296	274
Ortalama PKB notu	4,01	4,31	3,98	4,16	3,86

Tablo 2'de görüldüğü gibi, bu çalışmada SHÇEK'e bağlı 5 yuvaya gidilmiştir. En düşük puan program planlama ve ölçümü kısmından alınmıştır, en yüksek puan ise personel niteliği ve gelişimi bölümünden alınmıştır.

Tablo 3: MEB'e bağlı özel anaokullarının sonuçları

PKB BOYUTLARI	Okul 1	Okul 2	Okul 3	Okul 4
Öğrenme ortamı	35	35	35	36
Günlük program	37	50	54	56
Yetişkin-çocuk ilişkisi	51	46	55	52
Program planlama-ölçümü	25	14	21	21
Ana-baba katılımı-aile hizmetleri	31	34	30	21
Personel niteliği ve gelişimi	64	47	64	61
Program yönetimi	42	34	43	33
Toplam PKB notu	285	260	302	280
Ortalama PKB notu	4.07	3.61	4.25	3.94

Tablo 3'de görüldüğü gibi, MEB'e bağlı 4 tane özel anaokulunda araştırma yapılmıştır. En düşük puan program planlama ve ölçümü, en yüksek puan ise üç okulda personel niteliği ve gelişimi bölümünden alınmıştır.

Tablo 4: Üniversite bünyesindeki yuvaların sonuçları

PKB BOYUTLARI	Okul 1	Okul 2	Okul 3
öğrenme ortamı	36	39	40
Günlük program	44	52	54
Yetişkin-çocuk ilişkisi	50	49	54
Program planlama-ölçümü	15	19	20
Ana-baba katılımı-aile hizmetleri	39	36	40
Personel niteliği ve gelişimi	64	62	65
Program yönetimi	41	40	36
Toplam PKB notu	289	297	309
Ortalama PKB notu	4.07	4.18	4.35

Üniversite bünyesinde 3 tane yuvada araştırma yapılmıştır. En düşük puan program planlama ve ölçümü boyutundan alınmıştır. En yüksek puanın ise personel niteliği ve gelişimi boyutundan alındığı görülmektedir (Bkz. Tablo 4).

Tablo 5: KML yuvalarının sonuçları

PKB BOYUTLARI	Okul 1	Okul 2	Okul 3
Öğrenme ortamı	19	29	20
Günlük program	28	33	41
Yetişkin-çocuk ilişkisi	42	42	52
Program planlama-ölçümü	14	20	17
Ana-baba katılımı-aile hizmetleri	30	32	26
Personel niteliği ve gelişimi	50	58	41
Program yönetimi	26	28	30
Toplam PKB notu	209	242	227
Ortalama PKB notu	2.94	3.45	3.19

Tablo 5'de görüldüğü gibi. KML yuvalarından 3 tanesine bu çalışma için gidilmiştir. En düşük puan program planlama ve ölçümü, en yüksek puan ise iki okulda personel niteliği ve gelişimi boyutundan alınmıştır.

Tablo 6: MEB'e bağlı resmi anasınıfı sonuçları

PKB BOYUTLARI	Okul 1
Öğrenme Ortamı	21
Günlük program	38
Yetişkin-çocuk ilişkisi	46
Program planlanma-ölçümü	12
Ana-baba katılımı-aile hizmetleri	31
Personel niteliği ve gelişimi	53
Program yönetimi	28
Toplam PKB notu	229
Ortalama PKB notu	3.27

MEB'e bağlı olan bir resmi anasınıfında en düşük puan program planlama ve ölçümü boyutundan, en yüksek puan ise personel niteliği ve gelişimi bölümünden alınmıştır (Bkz. Tablo 6).

TARTIŞIMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada çıkan sonuçlara genel olarak bakıldığında, okulların personel nitelikleri ve personel gelişimi, yöneticinin eğitim durumu, yöneticinin deneyimi, öğretmenlerin eğitim ve deneyimleri, hizmet-içi eğitimlere katılmaları konularında daha gelişmiş durumda oldukları göze çarpmaktadır. Ancak belirli bir eğitim modeli ya da yaklaşımının izlenmesi konusunda, ekip çalışması yapma, yuva ortamında gözlem yapma, çocuk gözlemi için kullanılacak belirli bir ölçüm aracı kullanma konularında okulların daha gelişmelerinde yarar olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada bahsedilen literatürden anlaşılacağı üzere okulöncesi eğitimi hizmetlerinde kalite farklı boyutlardan oluşmaktadır. Bu alanda sunulacak hizmetlerin niteliğini arttırmada, öğrenme ortamı, günlük program, yetişkin-çocuk ilişkisi, program planlama ve ölçümü, ana-baba katılımı ve aile hizmetleri, personel nitelikleri ve gelişimi, program yönetimi konularında yapılacak çalışmalara ağırlık verilmesi yararlı olacaktır. Unutulmamalıdır ki eğitim bir ekip çalışmasıdır öyleyse, bu alandaki kaliteyi arttırmak için farklı boyutları göz önüne alıp o boyutlarda daha da gelişmek yararlıdır.

Bu araştırma bir pilot çalışma niteliğindedir. Çalışmanın süresinin Araştırma Projesi dersi kapsamında bir ders yılıyla sınırlı olması ve aracın Türkçeye çevrilme işleminin gerçekleştirilmesi ve uzun bir zaman alması nedeniyle ancak sınırlı sayıda okula gidilebilmiştir. Bu çalışma sonucunda elde edilen sonuçları genellemek mümkün değildir.

İleride bu konuda yapılacak çalışmalara temel teşkil edebilecek bir pilot çalışma gerçekleştirilmiştir.

Bu aracı oluşturan maddelerin Türkçe ifadelerinin geliştirilmesi ve farklı birimlere bağlı daha fazla sayıda okulöncesi eğitim kurumuna gidilmesi önerilir. Halen, aracı okulöncesi eğitim sistemimize kazandırma ve daha fazla sayıda okulöncesi eğitimi kurumuna ulaşma çalışmaları devam etmektedir.

Bu araç, okulöncesi eğitimi alanındaki hizmetlerin kalitesini artırma yönündeki çabalara katkı sağlayabilecek değerli bir araçtır. Araç, ileride alandaki hizmetlerin kalitesini artırma amaçlı hizmet-içi eğitim seminerlerinde kullanılabilir.

KAYNAKLAR

- High/Scope Educational Research Foundation. (1998). High/Scope Program Quality Assessment PQA-Preschool Version Administration Manual. Ypsilanti, Michigan: High/Scope Press.
- High/Scope Educational Research Foundation. (1998). High/Scope Program Quality Assessment PQA- Preschool Version Assessment Form. Ypsilanti, Michigan: High/Scope Press.
- Hohmann. M., Banet. B., Weikart. D P (1979). Young Children in Action A Manual For Preschool Educators Michigan: High/Scope Press.
- Hohmann. M . Weikart. D P. (1995). Educating Young Children Active Learning Practices For Preschool and Child Care Programs. Michigan: High/Scope Press.
- Neill. P. (1999). The High/Scope PQA: Assessing Program Quality Through Classroom Observations. Extensions. 14 (I), 1-8.